

во-трудові правовідносини. А його реалізація починається з моменту досягнення таких показників під час реалізації своїх посадових обов'язків, які слугують підставою виокремлення останнього з-поміж інших працівників з метою відзначення його досягнення у службі і праці, зокрема за творчу ініціативу, ініціаторство, сумлінне та якісне виконання службово-трудових зобов'язань. Звідси, надзвичайно важливо, щоб такі показники знайшли чітке юридичне віддзеркалення і були не декларативною а реальною підставою реалізації не лише права працівника на моральне заохочення, але й обов'язку відповідної посадової особи забезпечити таку реалізацію шляхом проведення певної правореалізаційної природи та видання у зв'язку з цим мотивованого письмового або усного наказу. Відтак, враховуючи те, що під правом на моральне стимулювання необхідно розуміти права працівника органу, структури чи підрозділу внутрішніх справ на визначення його службово-трудових досягнень, слід зробити наступні теоретично-практичні висновки. По-перше, питання про реалізацію права на моральне стимулювання безпосередньо пов'язане з суб'єктивним правом працівника вимагати, домогатись його здійснення. По-друге, право домогатись або вимагати належної реалізації того або іншого різновиду морального стимулювання виникає лише після відповідної оцінки службово-трудових досягнень працівника правозастосовчою стороною, по-третє, коли особа рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ вважає, що досягла тих показників, які відповідають підставам морального стимулювання, то мова вже повинна йти не про право на відповідне заохочення, а на право оцінки результатів її службово-трудової діяльності.

Список літератури: 1. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. Х., 1998. 2. Чанышева Г.И., Болотина Н.Б. Трудовое право Украины. Х., 1999. 3. Толкунова В.Н., Гусов К.Н. Трудовое право России: Учебное пособие. М., 1996. 4. Старалов Ю.Н. Служебное право: Учебник. М., 1996. 5. Овсяненко Д.М. Административное право. М., 1999. 6. Жанабилов Е.Ж. Правовое регулирование труда лиц рядового и начальствующего состава ОВД. Караганда, 1976. 7. Каринський С.С. Заохочення за успішну працю за радянським правом. М., 1961. 8. Авер'янов В.Б. Державна служба в Україні: організаційно-правові основи і шляхи розвитку. К., 1999. 9. Бандурка О.М., Соболєв В.О., Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ: Підручник. Х., 2000. 10. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ, затв. Указом Президії Верховної Ради України від 29 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1991. №7.

Надійшла до редколегії 03.08.2001

*О.В. Джафарова, викладач
Нац. ун-ту внутр. справ*

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ І НАСЕЛЕННЯ

Для України, як молодої держави, побудова вільного громадянського суспільства, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, правове регулювання громадських відносин є основним і найбільш вагомим завданням на шляху свого розвитку. При вирішенні цих питань правоохоронні органи, а

особливо органи внутрішніх справ, відіграють вирішальну роль. Це пов'язане з правовою політикою – сферою діяльності держави, з феноменом громадського життя, з функціями і завданнями, які виконують органи внутрішніх справ, охороняючи громадський порядок, захищаючи права і свободи людини від протизаконних посягань.

Але ефективна діяльність міліції неможлива без таких двох найважливіших факторів, як громадське схвалення і співробітництво з населенням. Більш того, досвід та результати досліджень свідчать про те, що участь населення в правоохоронній діяльності тісно пов'язана з її результативністю. Так, розкриття багатьох небезпечних злочинів стало можливим тільки завдяки інформації, яка була отримана від населення після звернення міліції про допомогу. Останнім часом поширюється практика звернень міліції до населення з інформацією про скоєні злочини, про розшукуваних злочинців, безвісти зниклих, про умови переслідування окремими маршрутами, про масові заходи та правила поведінки учасників в них. Закордонні поліцейські системи широко впроваджують одержання анонімної інформації про скоєні злочини за грошову винагороду. В США програми одержання анонімної інформації про скоєні злочини впроваджуються, як правило, або місцевою владою, яка стурбована рівнем злочинності, або місцевими об'єднаннями підприємств. Винагорода за інформацію може забезпечуватися як шляхом добровільних нерегулярних пожертвувань з боку підприємницьких структур, засобів масової інформації, релігійних організацій, окремих громадян, так і шляхом регулярних внесків із боку членів тієї або іншої асоціації бізнесменів або комерційних структур.

Питання про винагороду розглядається керівним органом організації – фундатора програми, що складається з найбільш шанованих представників громадськості. Критерієм для присудження винагороди за допомогу в розкритті злочинів виступає обвинувальний вирок журі присяжних або висновок окружного прокурора про достатність доказів, отриманих у результаті подібної програми, для такого обвинувального вироку.

Було б доцільним більш детально використовувати досвід реалізації деяких програм і в діяльності органів внутрішніх справ України.

Програма «Кримінальна лінія», яка реалізується в місті Луббок, штат Техас, США розпочала діяти в квітні 1979 р., як результат здійснення передвиборних обіцянок одного з кандидатів, який був обраний на посаду мера в 1978 р. Переможець на виборах вирішив заохотити участь громадян у контролі над злочинністю, рівень якої в цьому консервативному, за американськими мірками, місті був достатньо високий [1].

Програма «Кримінальна лінія» гарантувала громадянам винагороду за надання інформації поліції за умови, що повідомлені відомості призведуть до розкриття злочину, що буде підведено обвинувальним вироком журі присяжних або висновком прокурора. Анонімність інформаторів захищається через кодову систему номерів, що присвоювалися при першому телефонному контакті. Населення інформувалося про злочини, по яких була потрібна інформація, через засоби масової інформації. У газетах давався опис скоєного злочину, повідомлялася інформація про підозрюваних, а також говорило-

ся про запропоновану винагороду і вказувався номер спеціальної телефонної лінії.

Передача в поліцію наявних відомостей про злочин або інформацію, яка допоможе в арешті злочинців, за американським законодавством є обов'язком громадян, які були свідками злочину або мають відповідну інформацію. Проте на практиці відомо багато випадків байдужного ставлення. Радою гарантується анонімність того, хто надав інформацію (коли інформатор цього бажає), а потенційна винагорода стимулює активне ставлення жителів міста до виконання своїх громадянських обов'язків. Таким чином, у розпорядження поліції потрапляє інформація, яка при інших умовах не могла бути отримана.

Для здійснення в Україні подібних програм одержання інформації про злочини за винагороду ніяких перешкод не існує. На прикладі американського досвіду видно, що такі програми можуть бути ініційовані як представниками ділових кіл, так і місцевою владою, і правоохоронними органами. Здається, що подібна ініціатива з боку органів внутрішніх справ цілком обгрунтована й має дати певні результати.

Треба відзначити, що така робота вже здійснюється. Наприклад, при сприянні УМВС в Харківській області в ефір виходить телевізійна програма «Сутки – двоє», «Смутное время», друкується газета «Преступление и наказание», що, окрім повідомлень про скоєні злочини, інформує телеглядачів та читачів про номери «гарячих телефонних ліній», звертається за допомогою в розкритті злочинів, дає додаткову інформацію, яка може бути корисною для безпеки громадян.

Така діяльність УМВС цілком вписується в підвищення ефективності взаємодії органів внутрішніх справ з громадськими об'єднаннями і населенням.

У січні 2000 р. в Харківській області розпочалася реалізація спільного українсько-британського проекту «Запровадження моделі поліцейської діяльності, заснованої на підтримці громадськості» між Національним університетом внутрішніх справ і Центром імені Лорда Скарана Лестерського Університету (Великобританія). Даний проект розрахований на три роки, протягом якого часу будуть проводитися соціологічні дослідження про взаємодію населення і міліції на прикладі двох районів (Комінтернівський район м. Харкова і смт. Солоницівка Дергачівського району), з метою встановлення можливості ефективного застосування закордонного досвіду при взаємодії міліції і населення.

Основним напрямком діяльності закордонних колег є те, що раніше поліція взаємодіяла з населенням тільки під час негативних дій – допит підозрюваного, затримка правопорушника і т.д. Звідси випливає негативне антагоністичне ставлення до поліції, тому населення неохоче йшло на контакт з поліцією, що призводило до підвищення рівня злочинності. Необхідність зміни ситуації була очевидною, тобто традиційна роль поліції – реагування на повідомлення про скоєння злочинів, стала на другий план. А основним напрямком діяльності поліції стала профілактична робота по попередженню злочинів, але для здійснення цього в повному обсязі стало очевидним, що без участі населення цю проблему вирішити не вдасться. Основою зако-

рлонного досвіду є **філософія партнерства поліції і населення**, тобто кожний поліцейський повинен засвоїти, що ефективність його роботи, насамперед, залежить від рівня взаємодії з населенням. Досвід британських і американських колег представлений великим різноманіттям різних програм по взаємодії поліції і населення, містить у собі багато цікавих і обґрунтованих положень, що необхідно взяти на озброєння нам і впроваджувати їх у діяльність органів внутрішніх справ України. На погляд автора, найбільшим досягненням закордонних колег є робота в загальноосвітніх закладах. Спеціально навчені офіцери проводять з дітьми заняття на з різної тематики, в тому числі про шкоду алкоголізму і наркотиків. Це сприяє формуванню позитивного уявлення про поліцейських, тобто дозволяє бачити в ньому насамперед партнера, друга, і з раннього дитинства прищеплюється думка про те, що поліцейський – це твій друг. У цьому і полягає основний напрямок діяльності поліції, а саме створення позитивного іміджу поліції і розвитку партнерських відносин між поліцією і населенням [2].

Для здійснення програм партнерських відносин міліції і населення, необхідно підвищити довіру населення до міліції шляхом відкритості, прозорості роботи органів внутрішніх справ, формування громадської думки, звітності міліції перед населенням.

На жаль, на даний час ситуація в Україні не з кращих, це пов'язано насамперед з невірою суспільства в спроможність ефективної діяльності органів внутрішніх справ, байдужістю, низкою культурою спілкування з громадянами, окремих випадків використання службового становища в особистих цілях. Зниженню авторитету міліції сприяють і такі фактори, як низкий професіоналізм, некомпетентність. Значну роль у цьому грає безпосереднє спілкування із працівниками міліції, тому необхідно приділяти більш уваги питанням правової і моральної культури, усвідомлення цінності змісту понять «професійна честь», «професійна гідність», «честь мундира». Тільки щире переконання у необхідності чесного виконання свого службового обов'язку здатне стати діючим регулятором поведінки співробітників ОВС. Загальновідомо, що позитивний імідж правоохоронних органів дозволяє успішно вирішувати багато проблем, більш ефективно здійснювати свої основні функції. У цьому зв'язку необхідно проводити наукові дослідження, аналізувати роль різноманітних факторів у сприйнятті населенням діяльності міліції і ролі співробітника ОВС.

Базуючись на результатах досліджень, потрібно розробити і здійснити урядові та відомчі програми, спрямовані на формування партнерських відносин міліції і населення та підтримки позитивного іміджу правоохоронних органів. Для цього необхідно приділяти велику увагу питанню навчання і підготовки правоохоронця, який постійно повинен працювати над самовдосконаленням, підвищенням свого професійного та загальнокультурного рівня, що буде сприяти розвитку партнерських відносин між працівниками органів внутрішніх справ та населенням.

Список літератури: 1. Бойченко В.В., Емельянова Е.Д. Взаимодействие полиции и населения: зарубежный опыт. Волгоград. 2001. 2. Пласкин О. Поліцейське «хоління в народ» // Іменем закону 2001. 23 березня.

Надійшла до редколегії 20.08.2001